

AZ ALFÖLDI KÖRNYEZET ÉS TÁJ AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS TÜKRÉBEN

AZ ALFÖLD TÁJENERGETIKAI SZEMPONTBÓL
Dr. Patay István

IV. ALFÖLD Kongresszus
Békéscsaba, 2008. november 27-28.

BEVEZETÉS

Minden természetes makro- és mikrokörnyezetben bonyolult **energetikai folyamatok** zajlanak.

A ciklikus folyamat eredménye a **biomassza** produkció.

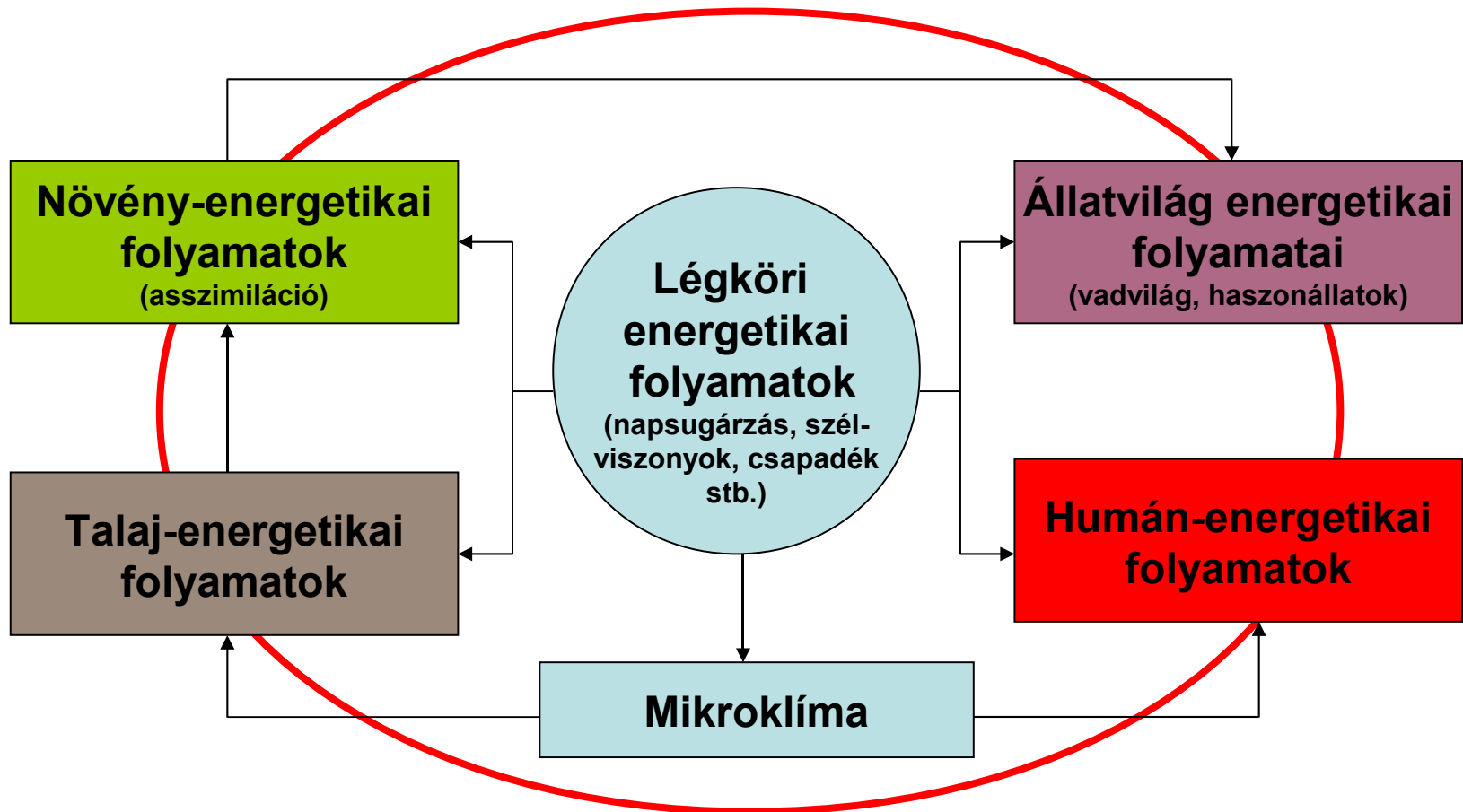
Humán cél: **a biomassza** produkció irányítása, kézben tartása.

A geológiai, domborzati, vízrajzi adottságok mellett **a biomassza** alakítja a környezetet, a tájat.

Az energetikai láncban résztvevő **élővilág** érzékeny a változásokra.

Ha megváltoznak az energia transzformáció feltételei, **változik a környezet**, a táj is.

AZ ENERGETIKAI LÁNC FŐ ELEMEI (PRODUKCIÓBIOLÓGIA)

FORRÁSOK

Az energetikai lánc fő forrásai a légköri energiaformák

- radiáció – globálisugárzás
- csapadék – a víz körforgása
- szél – a légmozgás sebessége
- relatív páratartalom

- CO₂, N₂

A földhő másodlagos forrás, amennyiben befolyásolja a mikroklímát, főként a talajban.

KLÍMA-PROGNÓZIS (VAHAVA)

1. GLOBÁLIS FELMELEGEDÉS (?)

**globálsugárzás növekedése – UV-komponensek
csapadékviszonyok megváltozása térben és időben**

1. SZÉLSŐSÉGES VISZONYOK GYAKORISÁGA

árvíz, belvíz

nagy intenzitású esők

jégesők

aszály, légköri aszály

hőség hullámok

szokatlan korai-késői fagyok

szélviharok

bozót- és erdőtüzek

TALAJ-BIOENERGETIKA

A TALAJ 3 FÁZISÚ KOMPLEX RENDSZER – A TALAJÉLET SZEMPONTJÁBÓL AZ ARÁNYOK FONTOSAK

VÍZHIÁNY = LEVEGŐ TÖBBLET:

a nedves zóna határa lefelé mozog – a mikrobiális produkció csökken – a növények gyökérzete lemarad a nedves rétegtől – az energia transzformációs folyamat lassul, majd megáll

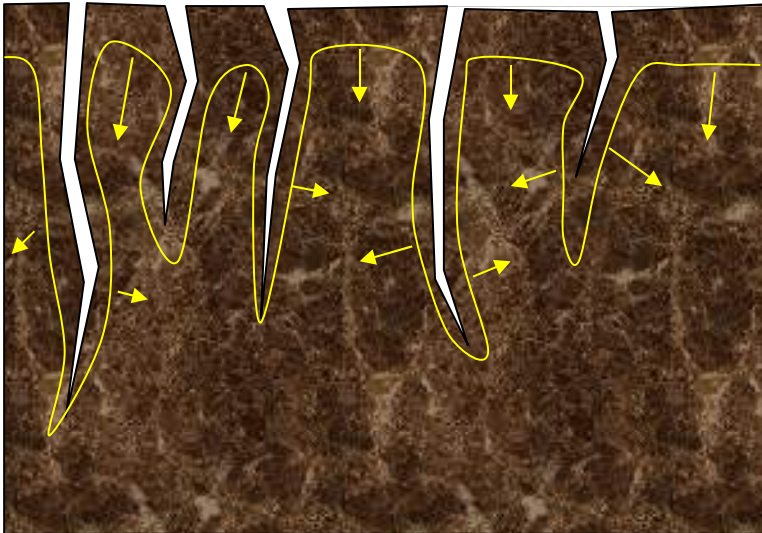
Kötött, magas agyagtartalmú talajok speciális problémája:

a száradó talaj zsugorodik – cserepesedés, repedezés – mély kiszáradás – extra vízveszteség

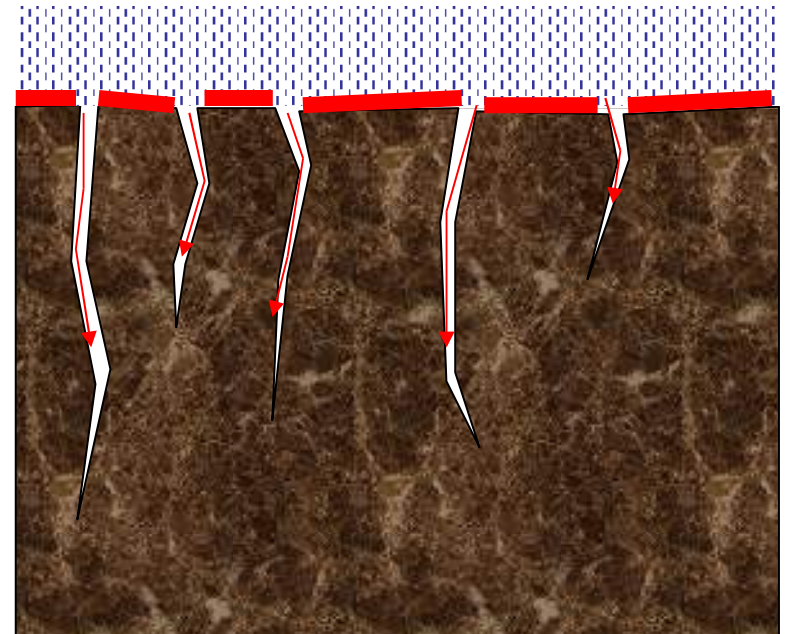
Intenzív csapadék v. öntözés hatására rétegmozgás (le mosódás) – talaj degradációhoz vezet

TALAJ-BIOENERGETIKA

KÖTÖTT TALAJOK MÉLY KISZÁRADÁSA

A nedvesség gradiens mozgása

Rétegmozgás intenzív csapadék hatására

TALAJ-BIOENERGETIKA

VÍZTÖBBLET = LEVEGŐHIÁNY:

árvíz – talajvízszint tartós megemelkedése

belvíz – tartós felszíni víztöbblet

intenzív csapadék – átmeneti felszíni víztöbblet

Mikrobiális élet csökken, anaerob folyamatok jellemzőek

Tartós vízállás után lassú regeneráció – talajtömörödés

Az energia transzformációs folyamat **lassul, vagy teljesen leáll**

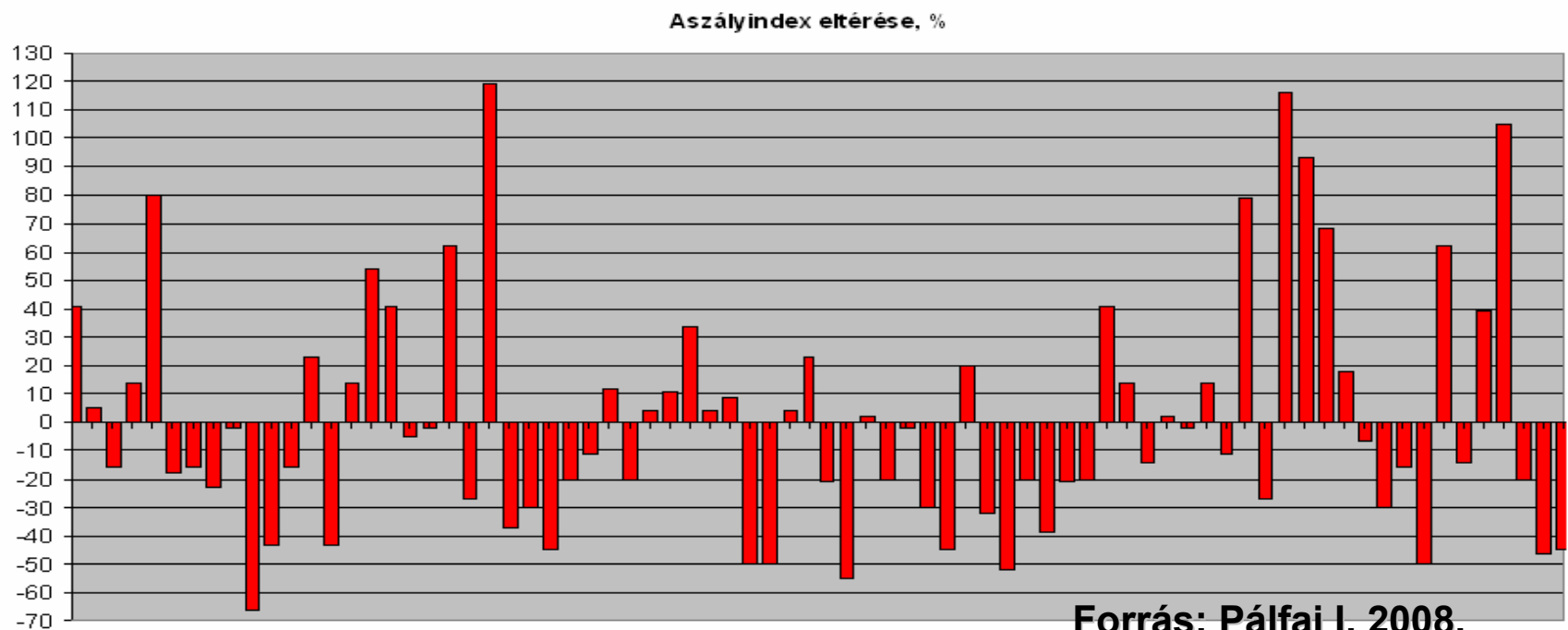
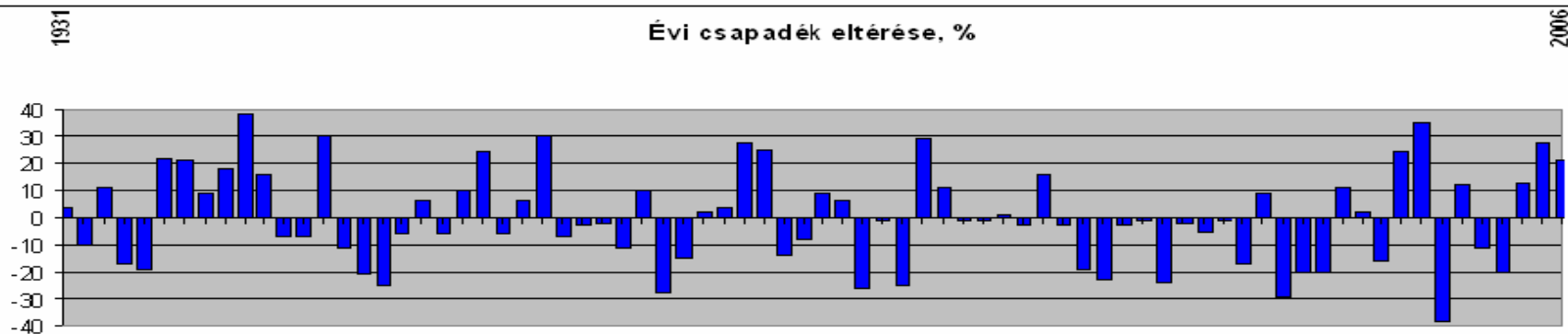
ALFÖLD: talajok sokfélesége – eltérő érzékenység – egyidejű
azonos folyamatok különböző hatásai

Nincs egyöntetű válasz a beavatkozásra!

CSAPADÉKVISZONYOK

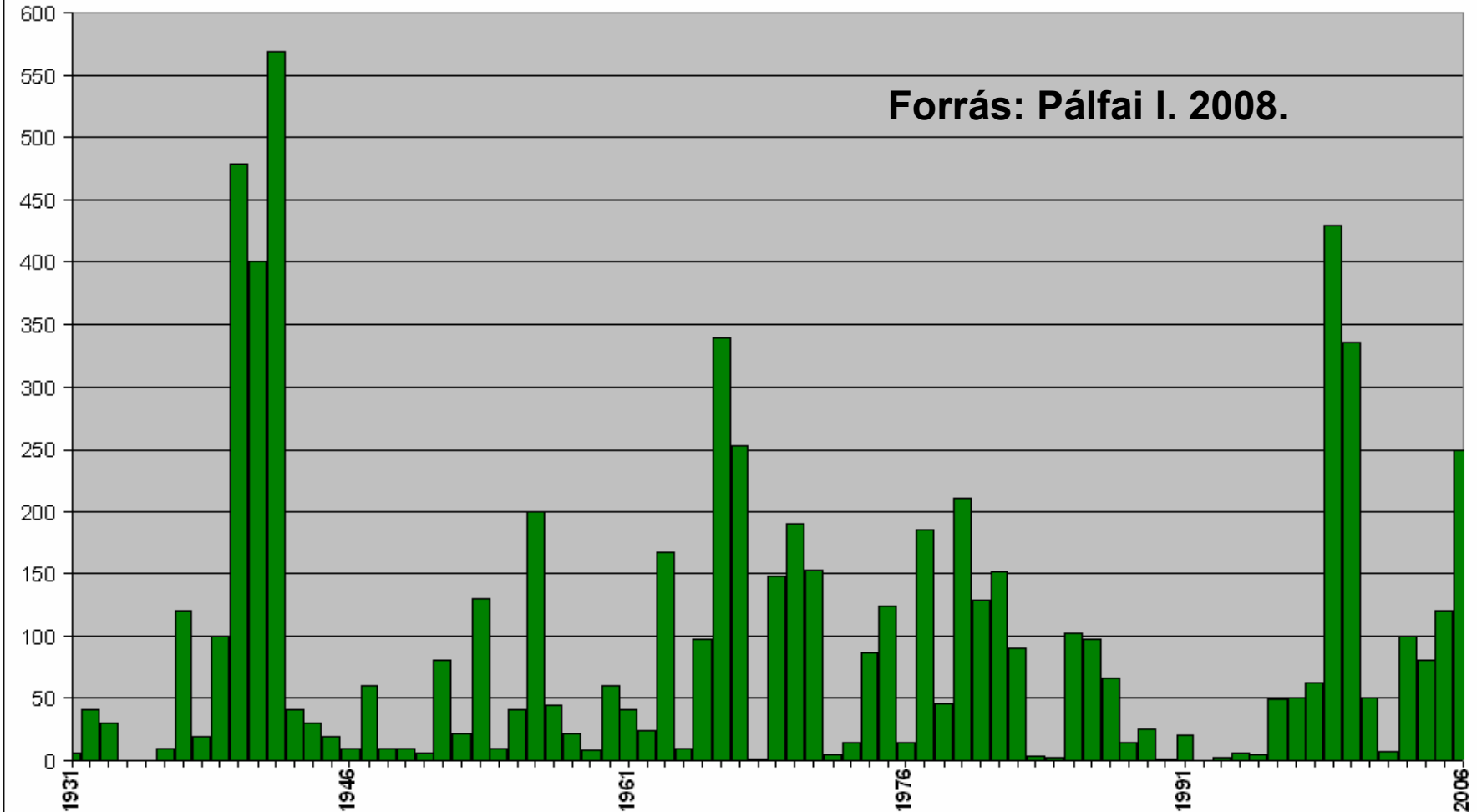
Az évi csapadékösszeg és az aszályindex eltérése a sokévi átlagtól 1931-2006 között (alföldi területi átlagok)

BELVÍZ

Belvízi elöntés az Alföldön 1931-2006 között

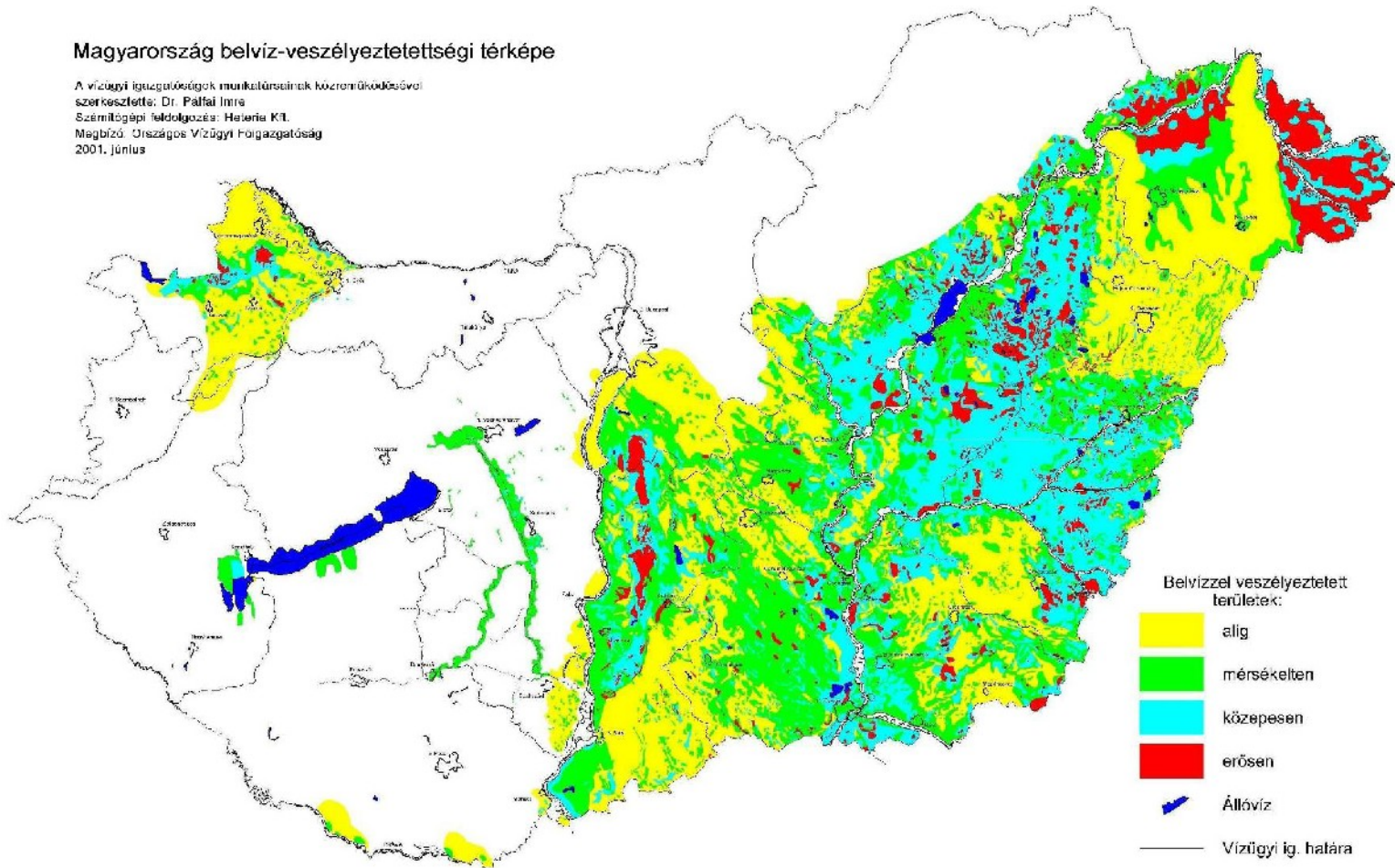
Elöntés, ezer ha

BELVÍZ

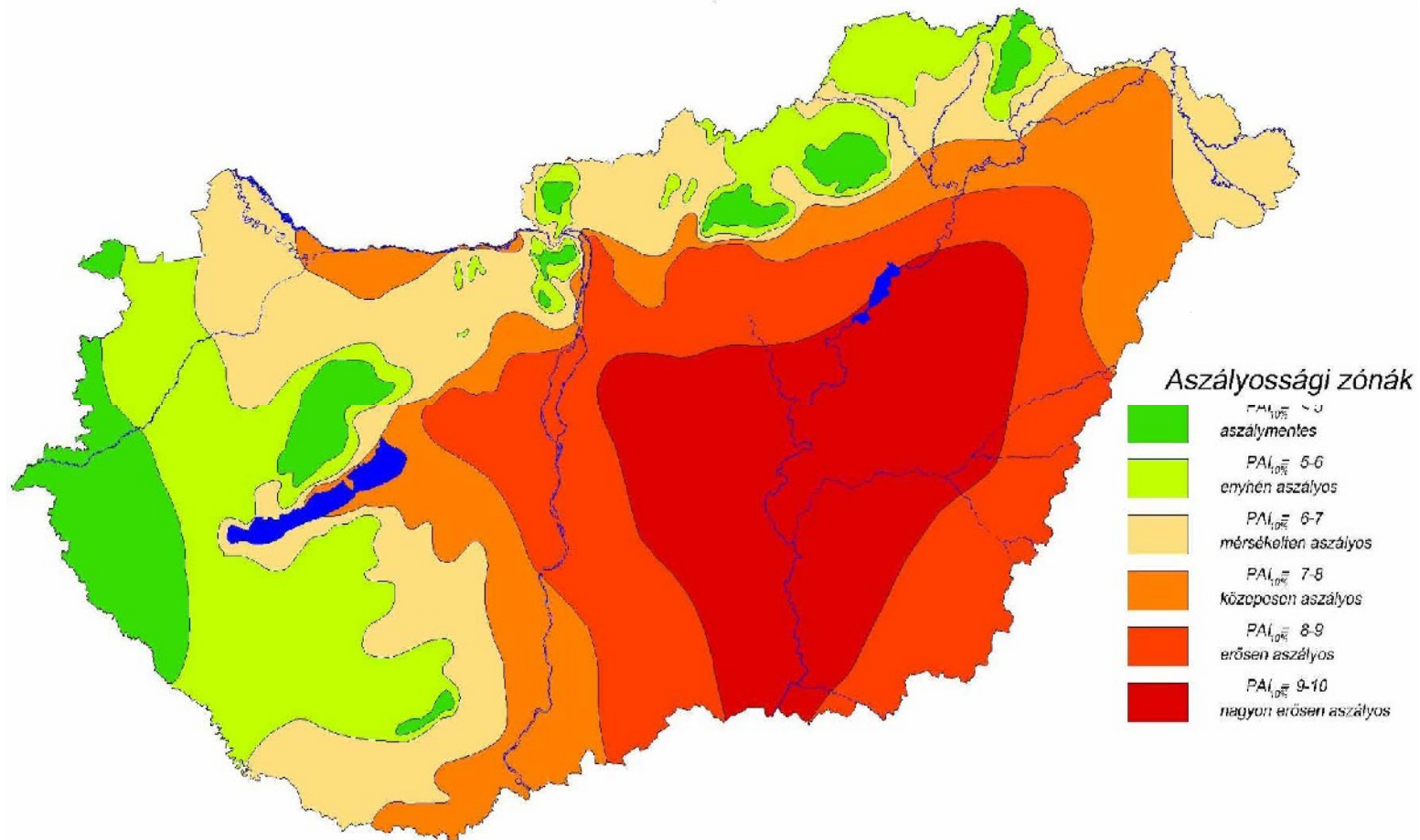
Magyarország belvív-veszélyeztetettségi térképe

A vízügyi igazgatóságok munkatársainak közreműködésével
szerkesztette: Dr. Pálfai Imre
Számítógépi feldolgozás: Haleria Kft.
Megbízó: Országos Vízügyi Főigazgatóság
2001. június

Forrás: Pálfai I. 2008.

ASZÁLY

Forrás: Pálfai I. 2008.

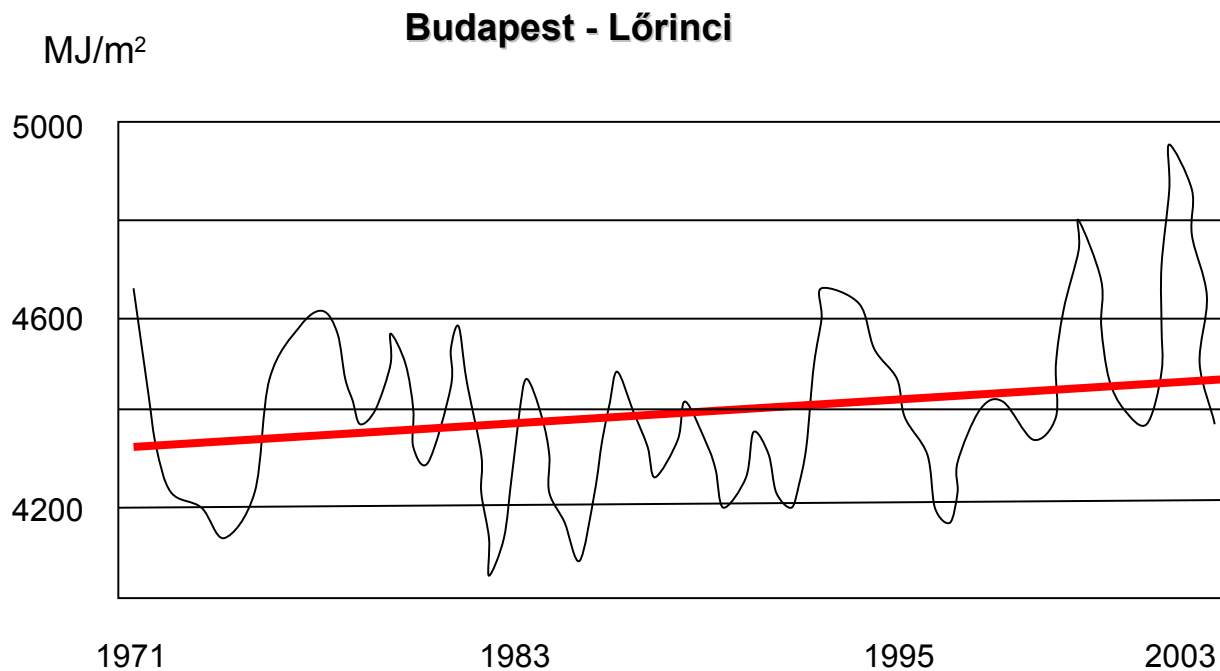

[kWh/m²·év]

GLOBALSUGÁRZÁS

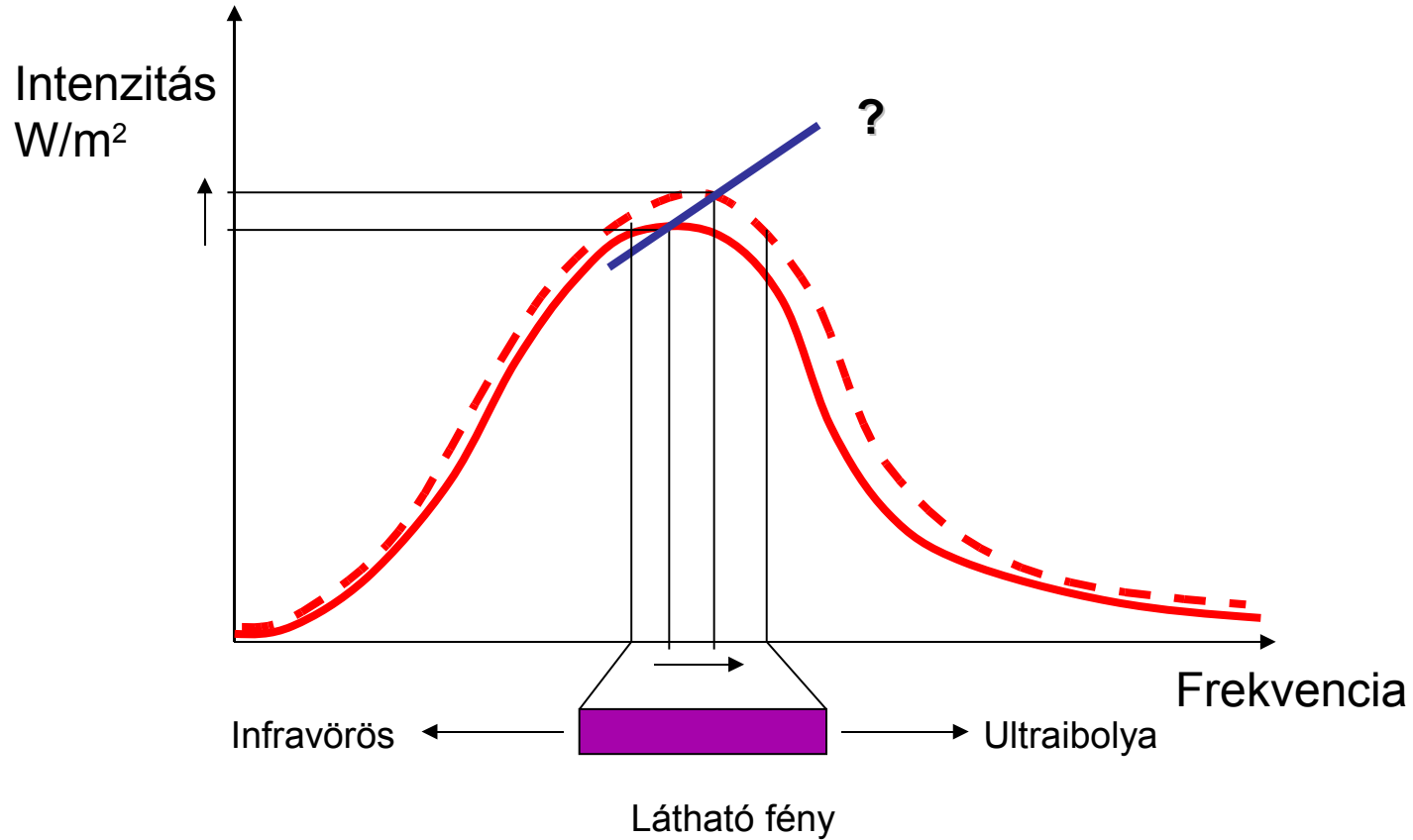
Időbeli változékonyság

Forrás: Bella Sz. – Major Gy.- Nagy Z. 2006

GLOBÁLSUGÁRZÁS

Sugárzásösszeg és spektrum eltolódás

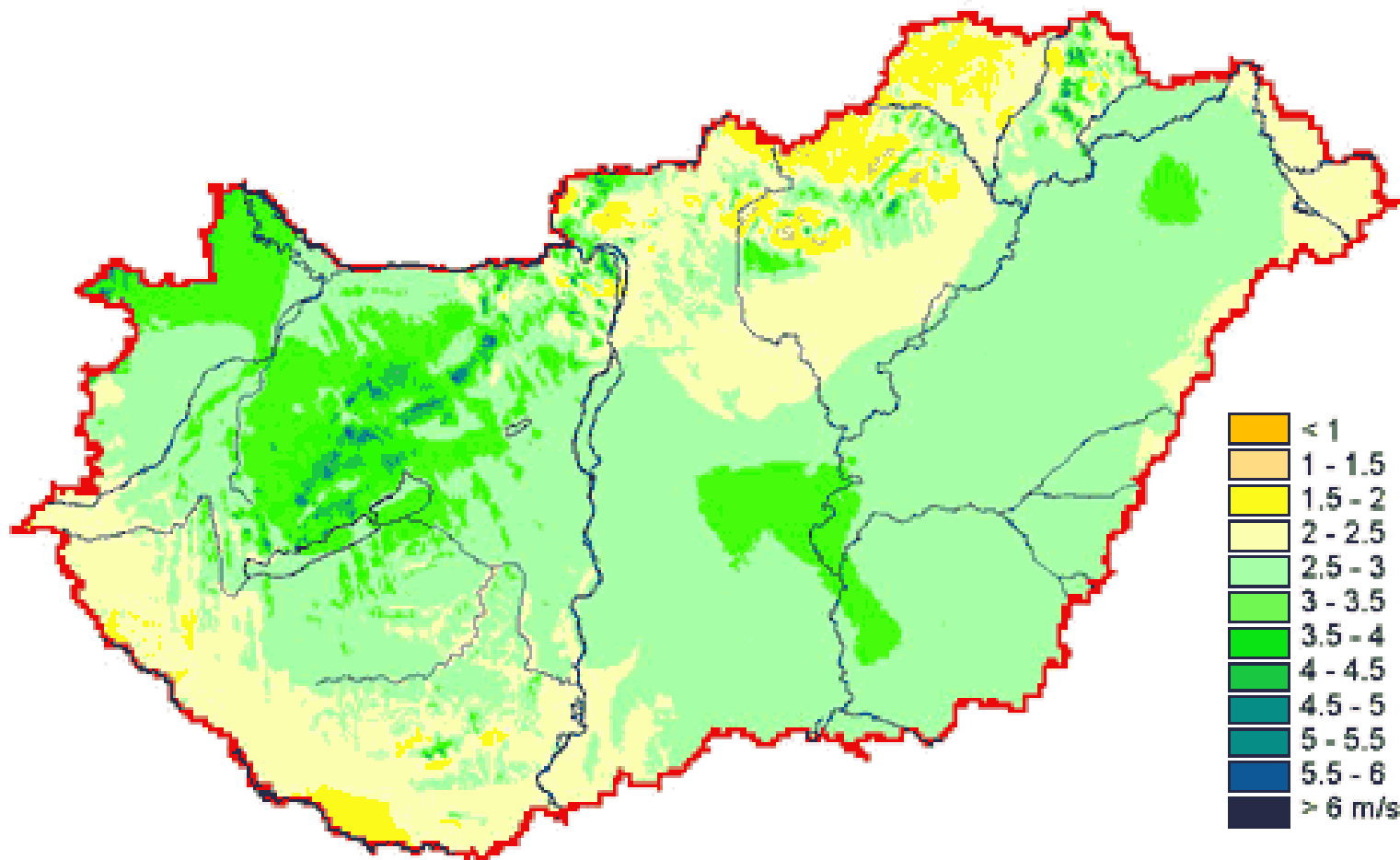

SZÉL

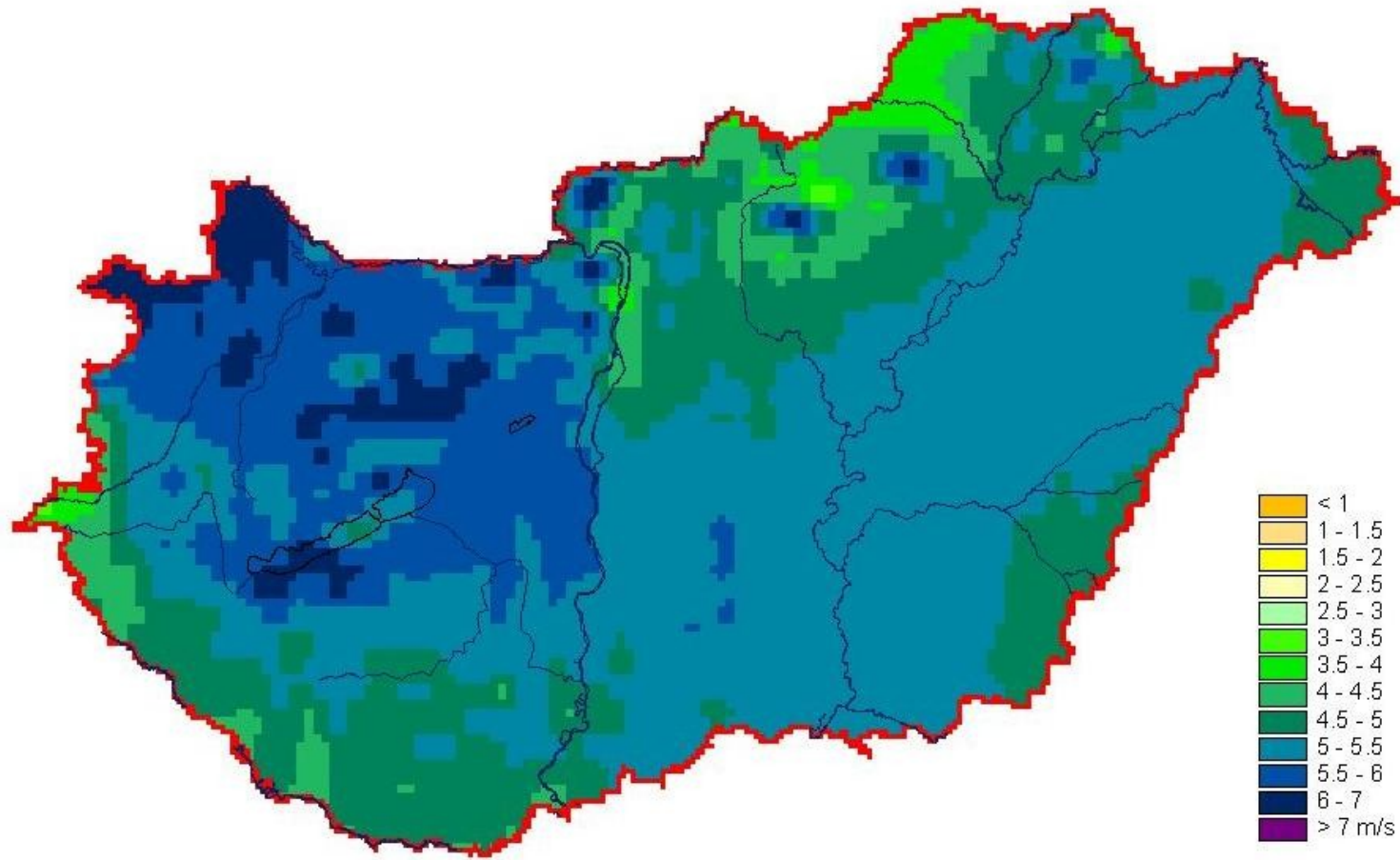
SZÉLVISZONYYOK

10 m magasságban, Forrás: OMSZ

SZÉLVISZONYYOK

75 m magasságban, Forrás: OMSZ

**Magasabb légrétegek kihasználása energia termelésre – a biomassa
produkciónak zavarása nélkül – szélenergia ipar.**

A szélerőművek, szélfarmok megváltoztatják a táj arculatát.

A KLÍMAVÁLTOZÁS (HA LESZ!) KÖVETKEZMÉNYEI

Többletenergia jelenik meg a bioenergetikai rendszerben

A többletenergia **megzavar(hat)ja** a rendszer normális működését

A **víz** (csapadék) kompenzáló szerepe megnő, **limitáló szerepe tovább növekszik**

A rendszer működése **kiszámíthatatlanná** válik.

2007: ~50 mrd Ft aszálykár, 80%-a az Alföldön, 50 – 70 000 Ft/t takarmányárak

2008: kétszeres hozamok, eladatlan (betakarítatlan!) készletek, 15 – 20 000 Ft/t takarmányárak

Az Alföld fokozottan érzékeny terület – produktivitás és eltartó képesség csökkenéséhez vezethet.

VÁLASZ – HUMÁN ENERGETIKAI FOLYAMATOK

Az időjárás (klímaváltozás) szélsőségei hatásainak mérsékléséhez extra beavatkozások (extra energiaráfordítások) szükségesek.

Kérdés: MEGÉRI E?

Jelenlegi javasolható koncepció: alkalmazkodás a változásokhoz a mikro folyamatokon keresztül. (A globális változások lokális kompenzálására van csak esély.)

Az Alföld jövője jelentős mértékben attól függ, hogy

- a nedves óceáni,**
- a száraz kontinentális vagy**
- a télen nedves, nyáron száraz mediterrán klíma hatása erősödik fel.**

VÁLASZ – ALKALMAZKODÁS

Az alkalmazkodás érdekében átgondolandó:

- a föld/terület hasznosítási stratégia
- vetésszerkezet, fajtahasználat
- száraz-nedves időszakokhoz igazodó agrotechnika
- vízkészlet gazdálkodás – öntözés.

A klíma alakulása mellett meghatározó lesz, hogy hogyan alakulnak tartósan

- az élelmiszerkereslet – élelmiszerárak
- a (hagyományos) energiahordozók árai.

**KÖSZÖNÖM A MEGTISZTELŐ
FIGYELMET!**